

hoofdstukjes, meestal over kunsttheoretische thema's ('hoezo, de kunst is dood?', 'voor elk kunstwerk een stroming', 'dieren in de kunst'), over één materiaal ('plastic bloemen sterven niet') of over een actueel vraagstuk zoals overheidssteun ('Van Gogh kreeg ook geen subsidie'). Meskens schrijft associatief, essayistisch en zonder grote zekerheden. Ze citeert vele schrijvers van aangenaam uiteenlopende aard. Niet alleen wil ze zo begrijpelijk mogelijk schrijven (wat haar bijna altijd lukt), ze doet er ook alles aan om de lezer bij haar gedachten te betrekken. Dat leidt soms tot overbodige vriendelijkheid en tot nietszeggende algemeenheden, zoals in deze passage, tot stand gekomen na de opmerking van een Nederlandse taxichauffeur dat apen ook kunst kunnen maken: "Zes miljoen jaar geleden vochten apen en mensen nog als gelijken om een gele banaan, maar vanaf dan zijn we gebrouilleerd geraakt. Dat is lang geleden, zegt ook de Nieuw-Zeelandse filosoof Dennis Dutton in zijn boek *The Art Instinct*. U kunt het nalezen." Of zoals in deze passage, over wat het betekent een moderne kunstenaar te zijn: "Zoals in de negentiende eeuw de Europese wereld zich onhoudbaar had vernieuwd, zo zochten ook latere kunstenaars naar telkens nieuwe vormen, wat zou u anders willen." Het is een kwestie die het gehele boek door opspeelt: waartoe beperken deze gedachten zich, waarom en in welke context zijn ze ontstaan, en tot wie zijn ze gericht?

In een van de eerste hoofdstukken schrijft Meskens: "Ik wil feit en fictie, oude en nieuwe teksten, verslag en ontboezeming, dagboek en beschouwing. Wie als gastschrijver gevraagd wordt om een periode in een bijzonder veelzijdig instituut te verblijven, heeft het niet makkelijk om dat verblijf in één boek te vatten. Je moet erg veel in het oog houden en je mag daarbij de lezer niet uit het oog verliezen. Zo kies ik uiteindelijk voor het losse verband van een *reader*, een woord waarin de lezer sowieso besloten ligt." In een 'nabeschouwing' klinkt het: "Wie een boek wil schrijven over kunst heeft enige beperking nodig of hij verliest zichzelf, zijn lezer en weldra zijn gezond verstand." Elders heeft ze het over een "en/en-boek" – een term die niet zelden valt wanneer er geen keuzes worden gemaakt en op alles en iedereen wordt gemikt, met als resultaat voortkabbelende middelmaat. Het hoofdstuk 'Van Gogh kreeg ook geen subsidie' eindigt met: "Laat de kunst van deze eeuw dan tenminste

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/4.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **ALS WIJN UIT DRUIVEN.
ANN MESKENS OVER DE RIETVELD ACADEMIE**

De Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam is een hogeschool voor beeldende kunsten en vormgeving. Er kunnen bachelors worden gevolgd in onder meer beeld en taal, keramiek, glas, fotografie, textiel, mode, interieurarchitectuur, grafisch ontwerp en edelsmeden. Op de website wordt de filosofie van het instituut als volgt omschreven: "De Gerrit Rietveld Academie wil talentvolle jonge mensen op zo'n manier begeleiden dat ze in staat zijn zelfstandig in de beeldende kunst of vormgeving te functioneren. (...) We hebben respect voor het individu en voor zijn vrijheid om een persoonlijke benadering te ontwikkelen en de eigen toekomst te bepalen."

Van 2010 tot 2012 verbleef de Vlaamse filosofe Ann Meskens aan deze Nederlandse kunstschool als "gastschrijver"; in 2013 werden haar bevindingen gepubliceerd onder de titel *The Making Of. Werkplaats voor mogelijke kunst*. Dit boek bestaat uit een dertigtal

Lot Hulshof, *Mars der mensjes*.

open zijn, denk ik dan, wijd open voor de mogelijkheden die ieder mens, een nieuwe eeuw en het leven *tout court* in zich draagt.” Soms dreigt zelfs de ongerichte artistieke emotionaliteit waar Griet Op de Beeck in *De Morgen* tot voorheen het patent op had: “Ik zie jonge studenten nadenken. Het geeft zoveel hoop.”

Precies dat is het merkwaardige, en in zekere zin het onbegrijpelijke aan dit boek: de Gerrit Rietveld Academie is een van de meest intense productieplaatsen van hedendaagse kunst en vormgeving in de Lage Landen, en toch is het in de tekst van Meskens ver zoeken naar die bedrijvigheid en naar de resultaten ervan. Het is niets minder dan een verademing wanneer op pagina 155 eindelijk een kunstwerk wordt genoemd dat is gemaakt op deze academie: een student heeft een levend vogeltje omgekeerd aan een stokje gehangen, iets wat heel wat beroering veroorzaakt in het atelier. Het lijkt de opmaat te zijn voor een essay over dieren in de kunst – wat het ook is, maar de resultaten blijven teleurstellend vaag: “Mag het nu of mag het nu niet?”, besluit Meskens. “Levende dieren gebruiken in de kunst? Je blijft er als moraalfilosoof hoe dan ook over nadenken. Het lijkt mij dat kunstenaars zich evenmin aan de discussie kunnen onttrekken.” Dat was voor iedereen al duidelijk toen de student het vogeltje vastmaakte.

Walter Benjamin schreef ooit dat moderne kunstbeschouwing niet meer kan samenvallen met het bedenken van vage, algemene theorieën; wie nadenkt over kunst, ontleent gedachten en waarheden aan afzonderlijke kunstwerken, zoals

wijn die uit druiven wordt geperst. In dit boek lijkt Ann Meskens vaak aan de kant van de prachtige wijngaard van de Rietveld Academie te zitten, terwijl ze zelf van een glaasje geïmporteerde wijn nipt. Dat blijkt nogmaals uit de mooiste passages in het boek, waarin eindelijk een student bij naam wordt genoemd: Lot Hulshof, die een draaimolen maakte waarin lemen figuurtjes ronddraaien. Het leidt tot een discussie over theorie, en het gebruik van filosofie door hedendaagse kunstenaars. “Ik zou jullie allemaal moeten noemen, zeg ik”, schrijft Meskens als ze Hulshof een boterham geeft omdat ze tijdens het werken vergeet te eten. En inderdaad: waarom is er zo weinig in dit boek dat echt ondenkbaar lijkt zonder het verblijf van de schrijfster op de Rietveld Academie, en zonder de nabijheid van al die concrete, echte, unieke kunstwerken en objecten?

Er is in *The Making Of* ook een katern kleurenfoto's opgenomen, gemaakt door Naounki Hata tijdens de examenperiode van 2013: intrigerende sfeerbeelden uit het atelier en foto's van mooie anonieme kunstwerken, die om taal en commentaar vragen, maar in plaats daarvan voorgoed verdwijnen in algemene beschouwingen, of in een woordeloze vergetelheid.

CHRISTOPHE VAN GERREWEY

ANN MESKENS, *The Making Of. Werkplaats voor mogelijke kunst*, Lemniscaat, Rotterdam, 2013, 216 p.